

Leta kua e vapolunganga kiri vuni Hibrū

1.1-3 Na Tuni Vuvu e bele ki vala polea ni dolu

¹ Varira matoto, a Vuvu e pole boto luba, na dala luba, kamani habu tubudolu na havana profet kamahi. ² Palaka na taem meni kua, na taem kara las de kua, ia a Vuvu ti popole kamadolu na havani Tuna. A Vuvu ki katia ve na goloaloa laveve na mariaba kamana lagato ia mai na vulovulo kua ve, na limani Tuna. A Vuvu ki mapamapa ni Tuna kava, kete vala kana goloaloa laveve kua e kana, vona. ³ Na Tuni Vuvu kua, ia na balangana glori ke Vuvu e lala kete doko vona, na balangana glori kua ni babalanga dolu. Na Tuni Vuvu kua, ia na hanunuki Vuvu matoto. Na polea kana Tuni Vuvu za kua e paho tauria golea laveve na lagato kamana vulovulo ki bada ki ngongoro. Muri na kana matea, ia e vazugu kakava na molumolungata moge zahazaha ni dolu. Kua ia ti vamianga ia heta kini valanga naba kapou matoto vona, kini mimia na maroroni limani Vuvu heta na lagato, kua e Paraha kana king laveve.

1.4-14 Na Tuni Vuvu ia e vinim na engel kamahi

⁴ A Tuni Vuvu, ia e dopa ki vinim matoto na engel kamahi. A Tamana a Vuvu, ki vala hiza katiu ni Tuna kua e dopa ki kapou livutia na

hizana engel laveve. ⁵ Na vuna muga a Vuvu e tani barae ni Tuna,

“Ho na Tugu. Kua te kara Kamama.”

Ia ki tani barae ve,

“Hau da ta ma kara Tamana, da ia e ma ki kara Tugu.”

Polea kua beta a Vuvu ni varaga kara engel katiu kua na lagato. Beta matoto. ⁶ Ki vano ve, kilaka kua a Vuvu e pelea Tuna muganga ki ziho kara vulovulo, ia e tania polea kua,

“Na engel laveve ke Vuvu kua na lagato, da dia ta lotu vona.”

⁷ A Vuvu e lohoi na engel kamahi kubarae ki tani barae,

“Ia e lala kete kohania kana engel kamahi nuhuta vakilalanga kua dia ta lala dia kata halamiti balika kavili. Ki katidia dia ka kara kana voravora kua dia ta dudulu balika haroho.”

⁸ Palaka e tania polea kua kiri Tuna,

“Vuvu, ka kingdom mara beta ni hozo. Ho tu King ku hada na ka manumanu ka moge kiridia ia e mahoto matoto ku lala koto sikel kemikemihia matoto ku vavahotovia kadia mogemoge kamahi.

⁹ Ho e lala kete kuli kara moge kua e mahoto ki beta ni lala kete kuli kara moge zahazaha, kubarae a Vuvu, ka Vuvu ki valikiria wel kiriniho kete makiho koto hizanga. Kubarae ki katiho ku hilohilo matoto. Habu kurakura mara beta dia na hilohilo barae habuka ho.”

1:5 Sng 2.7; 2 Sml 7.14; 1 Sto 17.13. **1:6** Lo 32.43. **1:7** Sng 104.4. **1:8** Sng 45.6-7.

- 10 A Vuvu ki tani barae ve ni Tuna,
 “Paraha, varira matoto ho tu katia garigari
 kua ia ki bada ki ngongoro. Na lima
 mule ho tu katia mariaba kamana goloaloa
 laveve kua heta na mariaba.
- 11 Palaka mariaba kamana goloaloa laveve vona,
 ia mai na vulovulo da hiro ta vano hiro
 ka balavutuka balika lavalava bura kua ti
 vano kini zaha.
- 12 Da tu didihiro vinaka kaka kua e didia dongi.
 Da tu kolihiro balika kaka kua e hulua
 lavalava bura ki zoho kolukolu. Palaka ho
 beta nu lala koto senis. Ka taem ve beta ni
 lala kete vano ni hohozo.”
- 13 Ngiza matoto a Vuvu ti tania na engel katiu
 kubarae,
 “Mia na maroroni limagu, ki nap ka taruhia
 ha vagi laveve na tauri kabe.”
- 14 Na engel kamahi, dia na vule, dia ka lala
 dia kata kakatia za na galanga ke Vuvu. A
 Vuvu ki lala kete gegeridia dia kata vano dia
 na kokodonia manumanu kua a Vuvu e pele
 mulehidia.

2

2.1-4 A Vuvu e pele mulehidolu. Goloa kua ia e goloa kapou matoto

- ¹ Na Tuni Vuvu ti pelea hiza kapou matoto
 kava kubarae, tolu kata poto bada na matotoka
 polea kua tolu te longoria kava, tabarae ni
 buzabuzahidolu tolu na pe vetaveta na dihura.
- ² Na polea kua a Vuvu e vala na engel kamahi
 dia ka vala ni habu tubudolu varira, polealea

kamahi kena matuhara vona, ki matoto. Kaka kua ni beta ni muri vona, ni pala katia, ia da e pelea kadoana kana moge zaha kena. ³ Pele nazia e katidolu, tolu ka lohoia da tolu ta hava hutu na magali varitihia ke Vuvu, kua ta tolu na vala lamadolu kara galanga kapou matoto kua a Vuvu e katia kua kete pele mulehidolu vona? Na pele mulemulea ni dolu kua, ia a Vuvu kava ti tania ni dolu na vuna na kadolu Paraha a Iesus. Manumanu kua dia ta longoria matoto na Paraha e tania polea kua, ia dia te tania ni dolu habuka, polea kua e limoha. ⁴ A Vuvu ia ki vatunga kavakava habuka na polea ke Tuna na vuna na golea kua ia e matoto, na vuna kua e kakatia na mirakel kapopou kamahi, kamana presen kana Vule Tumonga kua e vala na katiukatiu. E vala na presen kua, muri na kana lohoihoia mule za.

2.5-13 A Iesus ia na kaka kua e pele mulehidolu

⁵ Ki vano ve, na vulovulo vahoru kua a Vuvu kete katia ba muri, hita ka tatania ni miu. Ia beta na engel kamahi dia kata hada vona. Beta. ⁶ Na vuna na palaka katiu na poloka polea ke Vuvu na kaka katiu e vapolungania ki tani barae,

“Hita manumanu, hita nazia matoto kua ku lala koto lolohoi marata ni hita? Hita golea vetanga matoto. E kuziha ku lala koto hahada poto papa ni hita?

⁷ Ho tu katihita, ki beta hita na lala hita kata mia ni hahavarau tu taruhihita hita ka ziho pitu na engel kamahi. Ku vazahenihita ku vala naba kamana hiza kapou ni hita.

⁸ Ku taruhihita hita kata hada na goloa laveve ku taruhia goloa laveve na tauri kabehita.”

Kubarae, na polea kua e tani barae, “A Vuvu e taruhia goloa laveve ia kini hada vona.” Pele ia e tatania habuka, beta goloa katiu kua ni beta a Iesus ni hada vona. Palaka kua ma beta tolu na hadavia habuka ia ni hada na goloaloa laveve kua. ⁹ Palaka tolu ta hadavia a Iesus, e vazihonga kana naba ki ziho pitu na engel kamahi na krismas taza za. Kete pelea mudina manumanu laveve ni mate kiridia, na mahariharia ke Vuvu kete nap kete kodonia manumanu laveve. A Iesus e luga bizea kapou matoto, kubarae a Vuvu kini vazahenia kini zahe matoto, kini vala hiza kamana naba kapou matoto vona.

¹⁰ A Vuvu ia na vuvuna goloa laveve, ia ki katia goloaloa laveve. Ki kulina matoto kete pelea habu tutuna luba dia kata zahe dia na mia papa kamana heta na lagato. A Vuvu e kulina a Iesus kete katia galanga kua kete pele mulehia na manumanu vona, kubarae ia kini vatia a Iesus kini luga na bizea. Na bizea kua za ia ti katia, a Iesus kini kara kaka matoto kua kete kodonia manumanu. Na moge kua a Vuvu e katia, ia e mahoto matoto. ¹¹ Kubarae a Iesus kamana manumanu laveve kua a Iesus ti katidia dia kene Tumonga, ia tamadia ia e katiu za. Ia ki kubarae, a Iesus ki beta ni lala kete puae kua kete kohanidia ni habu tazina kamani habu livuka.

¹² Na vuna ia e tani barae ni Vuvu,

“Hau da ta tani kakava hiza ni habu tazigu.

Na taem kua dia ta lohu kara lotua da ta

habia linge kata vazahenia hiza na pidaka dia.”

¹³ Ia ki tani barae ve, “Hau da ta vaka maroro za ni Vuvu, ka guria kete kati matotonia golea laveve kua e tania kete katia.” Hadavia, “Hau ta mimia kamana kapirupiru kua a Vuvu e vala ni niau.”

2.14-18 A Iesus e bele ki kara tinoni kete kodonidolu

¹⁴ Na vuna kua habu tutuni Vuvu dia na tinoninoni, kua livuhadia vona, kubarae a Iesus ve ia kini ziho kini valohua kini kara tinoni. Na vuna ia ma e kara tinoni za, ia kini nap kete mate. Kua ni mate, ia da ti nap keteni hutu pahia na matuhanga ke Satan, kua e papahoria na matuhanga kete hubi matehia manumanu. ¹⁵ Ia ti mate, kini nap keteni pele mulehia manumanu kua dia ta lala dia kata kukuahinia matea, a Satan kini kakarabusnidia.

¹⁶ Tolu ta lala habuka, a Iesus ia ziho kete kodonia habu tubuni Abraham, beta ni kete kodonia na engel kamahi. ¹⁷ Ia na vuvuna kua a Iesus ia ki ziho kini baliki habu tazina, kete nap kete kara kadia hetpris kua lohora e lala kete zazaha ni dolu, ki lala kete mumuri za na polea ke Vuvu ki kakatia kana galanga. Kana galanga kua, ia kete pele kakava na moge zahazaha na manumanu. ¹⁸ Na vuna kua ia mule ti luga bizea, kini hoho na parakilakilanga kava ia kini lala. Kubarae, ia da e nap kete kodonia manumanu laveve na taem kua dia ta hahatunia parakilakilanga.

3

3.1-6 Na hiza kapou kua e valanga ni Iesus e vinim na hiza kapou kua e valanga ni Moses

¹ Kubarae, miu habu tazigu kamani habu livukugu tumonga kamahi, a Vuvu kua e heta na lagato ti koi kirimiu. Kubarae, miu taruhia kamiu lohoihoia ni Iesus, na apostel ki hetpris kua tolu ta bilip vona, tolu ka tatani kakava hizana. ² Na vuna a Vuvu e vala na galanga kua vona, ia ki kati matotonia matoto galanga kua a Vuvu e tania kete katia. E muri na moge kua a Moses e katia varira na pidaka manumanu kua dia ta mimia balika ruma ke Vuvu. ³ A Vuvu e vala glori kapou matoto ni Iesus, kua e dopa ki vinim na glori ke Moses. Balika kaka kua e habatia ruma mata muli katiu, ia e lala kete kokona zaheanga hizana dopa na ruma kua ia mule e habatia. ⁴ Na vuna ruma laveve, ia kaka vona e habatia. Palaka a Vuvu ia e katia goloa laveve. ⁵ A Moses varira e muri papa matoto na polea ke Vuvu ki kati kemikemihia matoto na kana galanga na poloka ruma ke Vuvu. Palaka ia e gala balika vora ke Vuvu na poloka ruma kena. Kana galanga ia e vavatunga muria na matotoka galanga matoto kua muri a Vuvu kete vabeleni kavakava. ⁶ Palaka a Kristus, ia na tuni Vuvu, ia ki kana galanga kete hada poto na manumanu kua dia ta mia balika ruma ke Vuvu. Ia ki muri matoto na polea ke Vuvu ki kati kemikemihia matoto na galanga kua. Ta dama laveve tolu na bada na kadolu vaka maroroa kamana hilohiloa

tolu na guguru kara Paraha kete kati kemihia ni dolu, ia tolu ve tolu ta balika ruma ke Vuvu.

3.7-19 Manumanu kua dia ta gala vavala talingadia mara beta dia na pelea hivua

⁷ Tolu te kara manumanu ke Vuvu, kubarae tolu kata muri na polea kana Vule Tumonga kua e tani barae,

“Kua miu kene longoria na polea ke Vuvu,

⁸ tabarae miu na taba porotia talingamiu habuka varira kua habu tubumiu dia ta katia, kilaka kua dia ta bikheth ni niau, ki beta matoto ni kulidia dia kata longoria kagu polea. Na poloka deset dia ta parakilaniau.

⁹ Ia vata kua na krismas e 40 kua dia ta hadavia ta katia galanga kapopou na matadia matoto.

¹⁰ Kubarae magaligu ki halavidi matoto kara manumanu kua, ka tani barae kiridia, ‘Polokodia beta ni lala kete mumuri ni niau. Ki beta ni kulidia dia kata mumuri na kagu polea.’

¹¹ Kubarae magaligu ki halavidi matoto ka mapamapa ka tani barae, ‘Mara beta matoto dia na hoho na kagu malalara hivua.’ ”

¹² Habu tazigu kamani habu livukugu. Miu hada poto papa, tabarae katiu ni miu, poloka ni vovonu na moge zahazaha, ni vatia kana bilip, ni vala lamana kiri Vuvu kua e mahuri.

¹³ Na dama laveve ia tolu ta lala tolu kata kokohania na “Meni.” Ki kubarae na dama laveve tolu katiukatiu ia tolu kata vala polea kemikemi na manumanu ke Vuvu, tolu na katidia dia kata tatara, tabarae na hatuhatuha kara moge

zahazaha, ni rukia katiu ni miu ni taba porotia talingana. ¹⁴ Kilaka kua tolu ta varivuvu tolu ka bilip ni Vuvu, tolu ta bilip matuha matoto. Kubarae e kemi tolu kata ma vatuharia kadolu bilip ki vano, vano ki mule na kadolu matea. Kua tolu na kubarae, ia tolu na ruani Kristus matoto.

¹⁵ Habuka na polea kua e tani barae voa,

“Meni, kua miu na longoria na kagu polea, tabarae miu na paho taturia magalimiu, habuka kua habu tubumiu dia ta katia kilaka kua dia ta vala lamadia kirigu ki beta dia na longoria kagu polea.”

¹⁶ Pele a vuni ve kua dia ta longoria na polea ke Vuvu palaka ki beta ni kulidia dia kata longoria kana polea, dia ka vala lamadia kirina? Karae beta ni nuhu kua a Moses e vamuga ni dia, dia ka gotalatala mule ni Isip? ¹⁷ Pele a vuni ve kua dia ta katia magalini Vuvu ki halavidi kiridia na krismas e 40? Karae beta ni na nuhu kua dia ta katia moge zahazaha, dia ka varivarimateai podadia ki vari loliai na poloka deset? ¹⁸ Pele a vuni ve kua a Vuvu e mapamapa ki tania habuka mara beta matoto dia na hoho na kana palakana hivua? Karae beta ni popole na nuhu kua dia ta pala katia kana polea dia ka vala lamadia kirina? ¹⁹ Kubarae tolu ka hadavia habuka, beta a Vuvu ni vatidia dia na vano hoho na kana palakana hivua, na vuna kua beta dia na bilip.

4

4.1-13 Na manumanu ke Vuvu da dia ta pelea hivua

3:15 Sng 95.7-8. **3:16** Nam 14.1-35.

¹ Na mapamapanga ke Vuvu kua kete peledolu, tolu na zahe kara kana palakana hivua, ia e ba vovona. Kubarae, tolu kata lohoidolu, tabarae ni parua katiu ni miu, kua beta ni nap keteni hoho na palakana hivua kua. ² Na Kalohua Kemi ti tanga ni dolu tolu kene longoria kava, habuka kua varira a vuni Israel dia ta longoria kua e tanga ni dia ve. Palaka dia ta longo vetania za polea kua, na vuna beta dia na bilip na polea kua a Vuvu e vavala ni dia, kubarae na Kalohua Kemi kua, ki beta ni kodonidia.

³ Palaka tolu nuhu kua tolu ta bilip ni Vuvu, ia da e vatidolu, tolu ka hoho na kana malalara hivua. Palaka nuhu kua beta dia na bilip, a Vuvu e tani barae kiridia,

“Kubarae magaligu ki halavidi matoto ka tani barae ni dia, “Ta mapamapa, da mara beta matoto miu na hoho na kagu malalara hivua.’”

E limoha, na malalara hivua ke Vuvu kua, ia varira za ia ti vaida kini ngongoro. Kilaka za kua e katia na vulovulo kua ki bele. ⁴ Tolu ka lala palaka kua ia vona, na vuna na polea ke Vuvu e tani barae, “Na naba seven de, a Vuvu e hadavia habuka kana galanga laveve ti hoza, pale ia hivu na dama kena.” ⁵ Palaka na polea katiu ve na poloka polea ke Vuvu e tani barae ve, “Da mara beta matoto dia na hoho na kagu palakana hivua.” ⁶ Na polea kuari, ia e vatunga habuka, na palakangana hivua kua ke Vuvu, ia e ba vovona, kubarae, manumanu taza e nap dia kata hoho vona. Palaka nuhu kua muga

dia ka longoria na Kalohua kemi kua, beta dia na hoho na palakana hivua ke Vuvu, na vuna beta ni kulidia dia kata longoria polea ke Vuvu. ⁷ Kubarae, a Vuvu kini taruhia taem motu katiu kua manumanu kete nap dia kata hoho na kana palakana hivua kua. Na taem kua, ia a Vuvu e kohania na Meni. Ba muri matoto, a Vuvu ki tani mulehia ve polea kua ni Devit ki tani barae,

“Meni kua ta miu na longoria polea ke Vuvu, tabarae miu na taba porotia talingamiu.”

⁸ Na palakana hivua kua, beta ni a Kenan, kua a Josua e pelea a vuni Israel dia ka hoho vona. Beta. Kua a Kenan ni ia na malalara hivua kua, pele mara beta a Vuvu ni popole ba muri ve na damana hivua ve katiu ve. ⁹ Kubarae tolu ta lala matotonia habuka, manumanu ke Vuvu, ia na kadia palakana hivua vona ba vovona, habuka hivua kua kara Sabat. ¹⁰ Kubarae, manumanu laveve kua dia ta hoho na palakana hivua ke Vuvu, ia da dia ta hivu papa matoto. Habuki Vuvu kua e vahozovia kana galanga kini hivu. ¹¹ Kubarae, tolu kata gala matuha matoto kua tolu kata vano hoho na palakana hivua kua. Tabarae kaka katiu ni mumuri na kadia mogepa bikhet kua, varira dia ta katia, kubarae dia kene dua dia kene golugolu.

¹² Na vuna na Polea ke Vuvu, ia e mahuri, ki gagala matuha matoto. E matanga veleleve matoto, e matanga livutia na bainat kua e matanga paligena, paligena. Na polea kua, e nap kete padea matoto poloka kaka ni hoho matoto. E lala kete hoho vano matoto na

vuledolu kamana kadolu hatuhatua kamahi. Ki lala kete hoho vano na pidaka togadolu kamahi, ki nap kete hoho vano na poloki togadolu, ki lala kete sikelnia na lohoihoia kamana mogemoge laveve na polokodolu. ¹³ Mara beta matoto goloa katiu na poloka goloaloa kamahi kua ia e katia ki bele, ni paritigi na matana. Goloa laveve dia ta ngoro kavakava matoto na matani Vuvu. A Vuvu mule da ia e sikelnia kadolu mogemoge laveve.

4.14-16 A Iesus ia na kadolu hetpris kapou

¹⁴ Ki kubarae, tolu kadolu hetpris vona, kua ti hoho matoto na lagato. Ia a Iesus, na Tuni Vuvu. Kubarae, tolu kata paho poto na kadolu bilip kua tolu ta tatani kavakava. ¹⁵ Na kadolu hetpris kua, ia e lohoi lala kadolu lohoihoia, ki hatu lala ve kadolu hatuhatua kamahi. Ia ki nap kete kodonidolu. Na vuna, parakilakilanga laveve kua e mamai kiridolu, ia kava ti hatunia muga, palaka ki beta ni poke na pekato. Kubarae ia ki nap kete kodonidolu. ¹⁶ Ki kubarae tabarae tolu na kuahi kua tolu kata vano kozoho ni Vuvu. Na vuna ia na kakanaka mahariharia. Kua tolu na vano vona, ia da ti hadavidolu, ia ti maharidolu. Kua ni kadolu bizea vona, ia da ti kodonidolu.

5

5.1-10 Na hetpris kua a Iesus ia e nap matoto kete pele mulehidolu

¹ Na hetpris kamahi, ia a Vuvu e lala kete peledia na pidaka manumanu ki taruhidia dia kata gala habuka pris dia na kodonia manumanu. Na hetpris, kana galanga ia kete vavala presen kamahi ni Vuvu ni vavala ve opa kua kete

pepele kakava manaunaua kana manumanu.
² Na hetpris kua, poloka e lala kete hatu lala manumanu kua beta dia na lala moge, dia kene vatia na dala ke Vuvu, na vuna ia ve ia na tinoni balika dia za. ³ Kubarae ki makua kete katia opa kara manaunaua kana manumanu, ia mai ve kara kana mule.

⁴ Mara beta katiu ni pele vetania hiza kua habuka hetpris na vuna kua e kulina kete pelea hiza kapou vona. Beta. A Vuvu mule da e kohania kaka kua, habuka kua e kohania a Aron.

⁵ Ia ki pebarae ve, a Kristus beta ni vazahezenia habuka kete kara hetpris. Beta. A Vuvu mule e makia kete kara hetpris. E tani barae vona,

“Ho Ia Na Tugu! Meni Hau te kara kamama.”

⁶ Na palaka katiu ve na poloka buk ke Vuvu, ia e tani barae ve,

“Ho na pris kiri boto laveve, laveve. Da tu balika pris kua a Melkisedek.”

⁷ Kilaka kua a Iesus e mia ri na garigari, ia e lala kete katia lotua ni hahalohonia a Vuvu. E lala kete goe kapou matoto ni hahaloho ki lala kete huhulenia a Vuvu, kete longoria ni pele kakava ia na matea. A Vuvu ki longoria kana hulea na vuna ia e lala kete vazihozihonia matoto na matani Vuvu. ⁸ A Iesus ia na tuni Vuvu matoto, palaka ki luga varitihia, kubarae na varitihia kua, ki sikulni kemikemihia matoto na moge kua kete mumuri za na polea ke Vuvu. ⁹ Kubarae, a Vuvu kini makia kete kara hetpris, na vuna ia beta matoto moge zaha katiu

5:3 Wkp 9.7. 5:4 Kis 28.1. 5:5 Sng 2.7. 5:6 Sng 110.4.

5:7 Mt 26.36-46; Mk 14.32-42; Lu 22.39-46.

vona. Kubarae ia kini kara kaka kua kete pele mulehia manumanu laveve kua dia ta lala dia kata mumuri na kana polea, dia kene mahuri roro. ¹⁰ Ki kubarae a Vuvu ki makia ki tani barae, “Da tu kara hetpris baliki Melkisedek.”

5.11-14 Beta tolu kata mia baliki kapiru kotekote

¹¹ Polea luba ba vovona hita kata tania ni miu, na vuna kua a Iesus e kara hetpris ziha baliki Melkisedek. Palaka e hada barae, beta miu na tatabu longo kara polea kua. Kubarae ki vitiha pitu hita kata katimiu miu na lohoi lala na polea kua. ¹² Kava miu te kara Kristen havarau ngata motu, kini nap miu keteni sikulnia manumanu na polea ke Vuvu, palaka ki beta. Kubarae, manumanu motu dia kene sisikulnimiu mule na polea matoto kua e muga ki sisikulianga manumanu kua dia ta ba sisikul varivuvu. Ma beta miu na nap miu kata hania na haninga matuha. Ma betaka. Na vuna miu ta ba zuzuzu. ¹³ Tolu ta lala, habuka, kaka kua e ba zuzuzu, ia e ba kakapiru kote, ki ma beta dia na lala vutuhia moge kakei e mahoto. ¹⁴ Palaka haninga matuha ia hana nuhu kua kava dia te pararaha. Ia na nuhu kua kava dia te parakilania boto luba, dia kene sikelnia kava na moge kakei e kemi, moge kakei e zaha, dia kene lala kemikemihia kava, dia kene lohoi vutuhia moge.

6

6.1-12 Tolu kata mia bada tolu na guria za a Vuvu kete kati kemihia ni dolu

¹ Ki kubarae, ti beta tolu kata ma popole za na vaketeketea kamahi kua tolu ta varivuvu tolu ka pelea, tolu kata dopa vahere zahe dopa na kadolu hada lalanga na vaketeketea kamahi ni Kristus. Ta tolu na ma kukubarae, ia tolu ta balika kaka kua e gala ki vavamadiria na huduhudu na ruma, boto luba, kini beta ni hahabatia na ruma. Kubarae beta tolu kata ma popole za na mogepa zuka taputapua na mogemoge kamahi kua e nap tolu kata golugolu vona, kamana polealeana bilip ni Vuvu, ² ia mai ve na polealeana mogepa pelepelea na baptais, mogepa tarutarua na lima na huduna kaka, na mahuri mulea na matea, ia mai ve na kotoa kapou ke Vuvu. ³ Palaka, kua a Vuvu ni tania, pele tolu ta ma kakatia.

⁴ Na vuna da ti beta matoto za dala kana manumanu kua kava dia te pelea na hada lalanga na dala ke Vuvu kava, dia kene naminia ve na presen kua e pe na lagato ki ziho. Dia kene pelea ve na Vule Tumonga. ⁵ Dia kene naminia ve na polea ke Vuvu, dia kene lala habuka e kemi matoto. Dia kene hatunia ve na matuhanga ke Vuvu. Na matuhanga kua kete bele kavakava na taem kemi katiu kua e ba mamai. ⁶ Kua ta manumanu kamahi kua, dia na poke dia na vala lamadia kiri Vuvu, pele da ti beta matoto ve dala katiu ve kua kete pele mulehadia vona dia na zuka tapunia kadia moge zahazaha vona. Na vuna, na kadia mogemoge kamahi e vatunga habuka, dia ta pala katia na Tuni Vuvu, dia kene ninilini mulehia na Tuni Vuvu na kruse, manumanu dia kata popole hilenia.

⁷ Boto luba e lala kete huza ni ninivia poloka

garigari. Kubarae, kua na kaka ni vazohia haninga vona, na haninga ni galulu kemikemi ni taruhia haningana na tauana vanua ni pelea haninga vona, pele a Vuvu da e kati kemihia matoto na garigari kena. ⁸ Palaka kua ta na garigari kena ni vonu na mota matangatanga, kamana raburabu zaha za, pele na garigari kena e zaha. Da beta kete havarau, a Vuvu ia tania habuka na garigari kena kete vairoha, pale, ia tunu gatova na haroho.

⁹ Habu tai kamahi, meni hita ta tani vatuharia na polea kua kirimiu. Palaka hita ta lala, da mara beta miu na pelea na zahatanga kua, mara beu, a Vuvu da e kodonimiu ki pele mulehimiu. ¹⁰ A Vuvu beta ia ni na kaka zaha. Mara beta ni nap kete lohoi bala habuka kua miu ta gagala kana. Mara beta ni lohoi bala kua miu ta vatunga habuka e kulimiu matoto kirina, kua miu ka kokodonia kana manumanu. Kamiu moge kua, ia e ba vovona za. ¹¹ Ki kulihita matoto habuka miu laveve miu kata ma bada gala barae za, miu na paho poto na kamiu bilip, miu ka guguru za kara taem kua a Vuvu kete kati kemihia ni dolu vona. ¹² Taua miu na les. Miu hada miu na muri na moge kana nuhu kua dia ta lala dia kata bilip matoto, ki beta dia na lala dia kata les tapu. Dia ta kubarae, kua dia kene pelea golea laveve kua varira a Vuvu e mapamapa kete vala ni habu tutuna.

6.13-20 Tolu kata ma bilip bada na mapamapanga ke Vuvu

¹³ Varira a Vuvu e kulina kete vala promis ni Abraham. Palaka na vuna kua beta kaka katiu ni vinim a Vuvu ni dopa ni hizanga vona, kua kete nap a Vuvu kete mapamapa na hizana, pale, a Vuvu ia mapamapa na hizana mule, ki tani barae, ¹⁴ “Hau ta tani matotonia ni niho, da ta kati kemihia matoto ni niho, ka vala habu kapupu luba, luluba matoto.” ¹⁵ Pale, a Abraham ia ma guguru za, beta ni les tapu, kubarae ia kini pelea golea laveve kua a Vuvu e mapamapa kete vala vona.

¹⁶ Kua kaka katiu kini mapamapa, ia e lala kete mapamapa na hizana kaka katiu kua e dopa ki hizanga vona. Ia e vatunga habuka, hizana kaka kena, ia e kapou matoto ki livutia hizana manumanu laveve. Kubarae, kana polea e nap kete vinim polea kana kaka kua e lohoia kete pole taduria. ¹⁷ A Vuvu, ia e mapamapa na hizana mule, kete kati kemihia matoto ni dolu habu tubuni Abraham. Ki tania kete vatunga kavakava matotonia habuka, e mara beta matoto ni pokizia kana lohoihoia, kubarae ia ki mapamapa na hizana mule, kete vabadangania kana mapamapanga. ¹⁸ Kubarae ia ti katia golea rua kua. E katia promis katiu ki mapamapa matoto na hizana kete kati matotonia na golea kua e promisim tolu vona. Golea rua kuari, ia mara beta ni senis. Na vuna mara beta matoto a Vuvu, ni vairuku. Kubarae, tolu laveve kua tolu te varihavai tolu kene zahe bata ni Vuvu, ia tolu kata vaka maroro, na vuna tolu ta lala matotonia habuka da e nap kete kodonidolu. ¹⁹ Na vaka

maroroa kua, ia e balika haga kara vuledolu kua e ngoro ki bada matoto. Na haga kua, motana e malaku ki hoho zahe matoto na poloka Rum Tumonga na lagato. ²⁰ A Iesus ia ti muga kini hoho kara Rum Tumonga kua kete kodonidolu. Ia ti kara kadolu hetpris na laen ke Melkisedek, kua e mia vuvua.

7

7.1-10 A Melkisedek ia na kaka hizanga matoto katiu

¹ A Melkisedek kua, ia na king ke vuni Salem, ia ki na pris ve ke Vuvu kua e dopa ki Paraha buli matoto. Kilangata kua a Abraham e varihubi ki hubi matehia na king kamahi ki vavana vamule kara kana malala, a Melkisedek e pe tarengania ki vala blessing ni Abraham. ² Pale, a Abraham ia nihabunia kana goloaloa laveve kua e varihubi ki pelea, na nihabuna e zangavulu. Ia vala nihabu katiu ke Melkisedek. Mining na hizana ia e pebarae, “Na King kara Moge kua e Mahoto.” Ia ki “King kiri Salem” ve, mining na hiza kua, “King kara Mogepa Magali Malugu.” ³ A Melkisedek ki beta tamana kamani titinana, ia beta habu tubuna. Beta ve ni lalanga ngiza matoto e valohua. Ki beta ve ni lalanga ngiza matoto e mate. Ia na pris kua e mia vuvua, baliki Tuni Vuvu.

⁴ Miu hadavia a Melkisedek kua, e hizanga matoto. Na tubuna habu tubudolu laveve kua a Abraham, ia e pelea kana goloaloa mata mulimuli laveve kua e pelea na taem e vano ki

varihubi, e nihabunia, nihabu e zangavulu. Ki vala nihabu katiu, ke Melkisedek. ⁵ Na habu tubuni Livai, ia dia ta pelea galanga kua kara pris, laveve. Na lo ki tani barae, habuka a vuni Israel laveve dia kata pahi valahia kadia goloaloa dia na nihabunia nihabu zangavulu zangavulu, dia na vala nihabu katiu na nihabu zangavulu kamahi kua ni habu tutuni Livai. A vuni Israel, dia na habu tazidia kua a vuni Livai, dia ve ki na habu tubuni Abraham ve. Palaka a vuni Israel dia ka lala dia kata vavala dihura kadia goloaloa ni habu tazidia kua. ⁶ Palaka a Melkisedek ia beta za ni na zukani Livai pitu. Palaka a Abraham ia e vala kana dihura goloaloa vona. A Melkisedek ki tania ni Abraham pebarae, a Vuvu da e kati kemihia matoto vona. A Abraham ia kava ve a Vuvu ti katia promis katiu vona ve. ⁷ Tolu ta lala habuka na kaka kua e lala kete kati kemihia matoto na kaka, ia e dopa ki hizanga na kaka kua ia e kakati kemihia vona.

⁸ Na laen ke Livai dia ta lala dia kata pepelea na taits ni vuni Israel. A vuni Israel dia na tinoni dia ka nap dia kata mate. Palaka a Melkisedek, ia e dopa ki hizanga ni dia, na vuna na polea ke Vuvu e tania habuka, ia beta ni mate. ⁹ E nap tolu kata tani barae habuka, na habu tubuni Livai, nuhu kua dia ta lala dia kata pepelea taits ni vuni Israel, ia dia ve dia ta vala ve taits ni Melkisedek. Na vuna a Abraham, ia e madi kadia ki vala kilangata. ¹⁰ E matoto, habuka a Livai ia ma beta ni valohua kilaka kua a Melkisedek e pe tarengania a Abraham na dala. A Livai ia e ba vovona na buhuti Abraham, kilaka kena

a Abraham e vala na goloaloa kamahi kua ni Melkisedek.

7.11-28 Hetpris vahoru kua ia e vinim na pris kamahi kua bukuni varira

¹¹ Varira a vuni Israel dia ta pelea na lo, na lo ki tania, habuka a vuni Livai za, da dia ta katia galanga pris. Palaka kua ta na galanga pris ke vuni Livai ni nap kete katia manumanu, dia na kara manumanu kemikemi. Pele kete kara zia a Vuvu kini tania habuka na pris katiu ve ba muri kete bele, kua kete baliki Melkisedek, beta ni kete bele na laen ke Livai kamani Aron? ¹² Ta manumanu kua na laen ke Livai, kua dia ta lala dia kata gagala pris ni vano ni kolua dia, pele na lo ve kua e vala tok orait ni dia, ia da e kolua ve. ¹³ Na vuna na kaka kua a Vuvu e tania da e kara pris ki mahuri roro, ia na zuka motu. Na zuka kua, ia beta muga ni makua dia, dia kata kara pris dia na gagala na altar na tempel. ¹⁴ Kava tolu te lala habuka kadolu Paraha ia na zukani Iuda. A Moses ki beta ni makia katiu ni zukani Iuda kete kara pris.

¹⁵ Kubarae, tolu ta hadavia na senis kua na lo, ia ti vatunga kavakava habuka, na pris motu za, kua e baliki Melkisedek, kua ti bele. ¹⁶ A vuni Livai dia ta kara pris, ia na vuna na lo e tania. E tania habuka nuhu kua dia ta zukani Livai, ia da dia ta kara pris. Palaka a Iesus, ia e kara pris na vuna na matuhanga kana mahuri roroa. ¹⁷ A Vuvu e tani barae vona,

“Da tu kara pris kua e mahuri roro, baliki Melkisedek.”

¹⁸ Na polea kua e vatunga kakava ni dolu pebarae, a Vuvu ti pele kakava na lo bukuni muga, na vuna na lo bukuni muga ti beta kana matuhanga, kini mara beta ni kodonidolu. ¹⁹ Na lo beta ni vahotovia goloa katiu. Kubarae, kua na vaka maroroa vahoru katiu ti pelea mudina. Ia za da ti peledolu, tolu kene zahe kozoho ni Vuvu.

²⁰ A Vuvu e mapamapa habuka a Kristus da e kara pris na dama laveve. A Vuvu beta ni varaga polea kua ve kara pris katiu ve. ²¹ Palaka e varaga polea kua kiri Iesus za, ki tani barae,

“Na Paraha kava ti mapamapa na hizana mule ki mara beta ni pokizia kana lohoihoia, ‘Ho da tu kara pris kua e mia vuvua.’”

²² Kubarae, da tolu ta lala matotonia pebarae, na kontrak kua a Iesus e katia, ia e dopa ki vinim na kontrak bukuni muga.

²³ Varira manumanu luba lala dia kata kara pris, na vuna zia, dia ta lala dia kata vano dia na mamate, ki mara beta dia na ma kara pris ni ma vavano, vavano. ²⁴ Palaka a Iesus, ia e mahuri roro. Kubarae, ia da e ma ki kara pris na dama laveve, ki beta hozohozoana. ²⁵ Ki kubarae ia e nap kete pele mulehia manumanu dia na maimai liuliu ni Vuvu, na hizana za. Na vuna ia e mahuri roro, ki lala kete lolotu ni Vuvu kete kodonia manumanu.

²⁶ Hetpris mata barae kua, ia e nap matoto kete kodonidolu. Ia e lala kete muri matoto na lohoihoia ke Vuvu, ki beta matoto moge zaha katiu vona. Ia e klin matoto na matani Vuvu. A Vuvu kini taruhia, ia heta matoto na lagato, zau

matoto na nuhuta moge zahazaha. ²⁷ Na hetpris kamahi bukuni varira, kadia galanga ia dia kata vavala opa na dama laveve. Muga da dia ta katia opa kete pele kakava kadia manaunaua mule, ba muri dia ka vala opa kana manumanu kete pele kakavanga manaunaua kamahi. Palaka a Iesus betaka. Na vuna ia e katia opa katiu papa za. Ia e vala ia mule balika opa ni Vuvu kilaka kua e vala mulehia ki have na kruse. ²⁸ Nuhu kua dia ta kara pris muri na lo, ia dia ta manumanu vetanga za, ki beta kadia badanga. Palaka na mapamapanga ke Vuvu ia e bele ba muri na lo, ia kini makia na Tuni Vuvu kua e mahoto matoto kete kara hetpris. Da ia e mahuri roro.

8

8.1-6 A Iesus ia na kadolu hetpris heta na lagato

¹ Na golea kapou kua na polea kua tolu ta katia, ia e kubarae. Tolu kadolu hetpris kemi vona, kava ti mia na marorona sia king kana kadolu nabawan King heta na lagato. ² Ia ki gala pris na poloka Ruma ke Tamana heta na lagato, na palakana lotua matoto kua na Paraha mule e habatia. Beta ni na tinoni ni habatia.

³ Hetpris laveve ia e makua dia, dia kata vavala presen ni Vuvu, dia na kakatia ve opa ni Vuvu. Kubarae, kadolu hetpris a Iesus ve, ia e vavala presen ki kakatia ve opa ni Vuvu. ⁴ Kua ni ia ri na garigari, mara beta ni kara pris. Na vuna, ti pris kamahi vona kava ri. Dia ka lala dia kata

vavala presen likiae ni Vuvu, habuka kua na lo e tania. ⁵ Dia ta gagala pris na poloka haus lotu kua na garigari. Na haus lotu kua, ia na hanunuka haus lotu matoto kua heta na lagato. Habuka kua a Vuvu e tania ni Moses, kilaka kua keteni vama diria na haus lotu sel. A Vuvu e tani barae vona, “Kua koto katia goloa laveve kara haus lotu sel kena, da tu lohoia ku muri papa matoto na hanunuka ruma kua ta vatunga ni niho na potuna.” ⁶ Palaka a Iesus, na kadolu hetpris, ia a Vuvu e vala na galanga kua e vinim na pris laveve, kua dia ta gagala muri na lo bukuni muga. Na vuna, ia ti kara kaka kua ti madi pida ni dolu kamani Vuvu, kete vatuharia na kontrak vahoru. Na kontrak vahoru kua e vinim matoto na kontrak bukuni muga. Na goloaloa kua na kontrak vahoru e mapamapa kete vala ni dolu, ia e vinim matoto na kontrak bukuni muga.

8.7-13 Na kontrak vahoru e vinim na kontrak bura

⁷ Miu lohoia, kua ta na kontrak kua bukuni muga ni kemi matoto, pele da mara beta a Vuvu ni katia kontrak vahoru. ⁸ Palaka a Vuvu mule ia ti paria zahanga na kana manumanu kubarae ia kini tani barae,

“Na Paraha e tani barae, na dama vona kua da e mai kua da te katia na kontrak vahoru kamana manumanu bukuni Israel ia mai ve kamana manumanu bukuni Iuda.

⁹ Na kontrak kua beta ni balika kontrak kena muga ta katia kamani habu tubumiu kilaka kua ta pahoria limadia ka vamuridia dia ka gotala mule ni Isip. Palaka ki beta

dia na ma mumuri na polealea na poloka kagu kontrak kua, kubarae hau na Paraha, hau ta vala lamagu kiridia.

- ¹⁰ Palaka na kontrak vahoru kua, kua kata katia kamani vuni Israel na taem kena, ia da e kubarae. Da ta taruhia kagu lo laveve na poloka kadia lohoihoia laveve, dia kata lohoi lala kagu lo kamahi, ka vapolungania ve na polokodia. Da hau te kara kadia Vuvu, da dia te kara kagu manumanu.
- ¹¹ Pale, da ti beta kaka keteni ma sisikulnia ruana kua e mimia kozohotia, da ti beta ve dia keteni ma sisikulnia kadia famili kamahi, dia na tatani barae, ‘Miu kata lala na Paraha.’ Na vuna, manumanu laveve. Nuhu kua beta dia na hizanga, ia mai nuhu kua dia ta hizanga ve, da dia ta lalau za.
- ¹² Na vuna zia, da ta maharidia, ka pele kakava kadia manaunaua laveve, ka lohoi bala ki beta ve keteni ma lolohoia ve.”
- ¹³ Kua a Vuvu e popole na kontrak vahoru, ia e tatania kubarae, ti pele kakava na kontrak bukuni muga na vuna ti beta ni kemi. Na vuna ti bura, da pitu papa ia balavutuka.

9

9.1-10 Hetpris bukuni varira dia ta lala dia kata opa na topona animel kamahi

¹ Na kontrak bukuni muga kua a Vuvu e katia kamani vuni Israel, ia na lo vona kara mogepa lotua, ia mai na haus lotu sel vona ri na garigari.

² Na haus lotu sel kua, na rum e rua vona na

poloka. Na rum kua e ngoro kiri hatama, ia na palakana lam kamana tebol, ia mai na bret tumonga kamahi na huduna tebol. Na rum kua, ki kohanga na “Palaka Tumonga.” ³ Pale, na lavalava kapou katiu e haveanga ki halaria na rum kua, kamana katiu ve e ngoro hoho dopa, ki kohanga rum kua na, “Palaka kua e dopa ki Tumonga Matoto.” ⁴ Na poloka rum kua, ia na altar katiu dia ta katia na gol, dia ka lala dia kata tutunia pauda kua e hubi papa matoto vona. Na bokis kontrak ve e ngongoro na poloka rum kua. Na livuhana bokis kontrak kua, ia dia ta kukulia laveve na gol. Na poloka bokis kua, dia ta gorea sospen gol kua mana na poloka, ia mai na toho ke Aron, kua varira na raurauna hai e pizuzu vona, ia mai na kedo rua kua a Vuvu e vapolungania na lo kamahi vona. ⁵ Na hanunuka engel rua na huduna bokis kua, hiro ta vatatahia banitihiro ki karia na havana bokis kua. Na engel karua kua, hiro ta makia habuka a Vuvu ia na palaka kua. Na tabarapa bokis kua ia ki kohanga na palaka kua a Vuvu e pele kakava manaunaua vona. Palaka kua, beta kata vabelenia vuvuna goloaloa laveve kua.

⁶ Dia ta kati baraenia goloa laveve. Na pris kamahi dia ta hoho gotala na rum kua e ngoro gotala, dia ka katia kadia galanga. ⁷ Palaka na hetpris kazihena za, ia e lala kete hoho na ruana rum kua e ngoro hoho. E lala kete hoho boto katiu za na yia katiu. Ki mara beta ni hoho

9:3 Kis 26.31-33. **9:4** Kis 30.1-6; Kis 25.10-16; Kis 16.33; Nam 17.8-10; Kis 25.16; Lo 10.3-5. **9:5** Kis 25.18-22. **9:6** Nam 18.2-6. **9:7** Wkp 16.2-34.

veta. Beu. E lala kete pelea topona enimel kamahi ki hoho. Na topona enimel kua e lala kete vala habuka opa kua kete pele kakava kana manaunaua mule, ia mai na manaunaua kana manumanu, kua beta dia na lala dia kata lohoi vutuhia dia ka kakatia. ⁸ Na moge kamahi kua, ia na Vule Tumonga e vatunga ni dolu kubarae, kilaka kua na haus lotu bukuni varira e ba vovona, beta manumanu ni nap kete hoho na rum kua e Tumonga Matoto, kua a Vuvu e mimia vona. Na vuna na ruana rum Tumonga, ia e ba ngoro porotia dala kiridolu. ⁹ Na haus lotu sel kua, ia e vinaka piksa kua kete vatunga na golea kua kete bele na taem meni kua. Na haus lotu sel kua, e lala dia kata vala presen kamahi, dia ka kakatia opa ni Vuvu vona. Palaka golea laveve kua mara beta ni nap kete pele kakava bizea na manaunaua ni vahotovia lohoihoia na poloka kaka kua e lolotu. ¹⁰ Na lo kamahi kua dia ta popole na mogepa hanihania kamana mogepa hinua, ia mai na mogemoge kua kete katia na manumanu dia na klin na matani Vuvu. Dia ta popole na golea kara livuhadolu za. A Vuvu e vala na lo kua na manumanu dia kata muri vona ki vano ki nap na dama kua ia kete vahotovia golea laveve.

9.11-14 A Kristus e vala topona mule balika opa

¹¹ Palaka kua a Kristus kava ti mai, kini kara hetpris kara golea kemikemi kua kava ti belebele. Kava ti hoho na haus lotu sel kua e dopa ki kemi matoto ki vinim na haus lotu sel kua bukuni muga. Beta kaka ni katia ruma

kua, na vuna beta ni na golea bukuna vulovulo kua. ¹² A Kristus beta ni pelea na topona me o na topona tuna bulmakau ni hoho na haus lotu kua. Beta. Ia e hoho ki opa na topona mule, ki hoho na haus lotu boto katiu papa za. Ki kado mulehidolu, ki pele mulehidolu tolu ka gotalatala liuliu. ¹³ Kua ta manumanu dia na hatunia ti beta dia ne klin na matani Vuvu. Pale, na pris kamahi e lala dia kata pelea na topona me mai na topona bulmakau tamohane, kamana havuvuka bulmakau tavine kua e tunu gatova na haroho, na havuvuka za ki ngoro, dia ta tuparania kara manumanu. Dia ta kati baraenia dia kata katia manumanu dia na klin mule na matani Vuvu, kete makia habuka dia na manumanu ke Vuvu matoto. ¹⁴ Palaka na toponi Kristus, ia e vinim matoto golea kua. A Kristus ia beta matoto moge zaha katiu vona. Beta matoto. Na vuna na matuhanga kana Vule kua e mahuri roro, ia e vala kana laep ni Vuvu balika opa. Kubarae beta topona ni katia livuhadolu za ni klin. Beu. E pele kakava kadolu moge zahazaha laveve, tolu kene klin na matani Vuvu. Kubarae ti beta tolu keteni ma mumuri na lo kamahi kua beta mahuria vona. Palaka tolu kata katia galanga ke Vuvu kua e mahuri roro.

9.15-22 Na toponi Kristus e vatuharia na kontrak vahoru

¹⁵ Toponi Iesus e katidolu tolu ka klin matoto na matani Vuvu, kubarae a Iesus ia ti madi pida ni dolu kamani Vuvu, kete vatuharia na kontrak vahoru kua. Kava ti mate kini kado mulehia

manumanu kini pele kakava kadia manaunaua laveve, kua dia ta katia na taem kua na kontrak bukuni muga kua e ba vovona. Kubarae manumanu laveve kua dia ta longoria koia ke Vuvu dia ka muri vona, da dia ta paria laep kua varira a Vuvu e mapamapa kete vala ni habu tutuna. Dia na mia papa na dama laveve.

¹⁶ Kua kaka kua tani lolohoi kiri ba muri kua tani vano ni mate, pele da ti vapolungania pepa katiu vinaka kontrak kete tani kakava azei matoto da ti pelea kana goloaloa kua tani vano ia ni mate. Kua kapiru ni kulina kete muri na kontrak kua ni pelea goloaloa kamahi kua a tamana e makia kana, pele manumanu dia kata muga pari vutuhia pebarae, a tamana ti mate kavanga, pale, dia te vatia tuna ia pelea goloaloa kua ke tamana. ¹⁷ Kua kaka kua ni mate kava, pele polea na poloka kontrak ia kana matuhanga vona. Palaka kua ta na kaka kua e katia kontrak kua ta ia ni ba mamahuri, pele kana kontrak ia beta galangana. ¹⁸ Ia ki kubarae dia ka lala dia kata pepelea na topona enimel dia na vavatuharia na kontrak bukuni muga vona. ¹⁹ Muga da a Moses e tani kakava polea laveve na poloka lo na manumanu. Ba muri ia pelea topona bulmakau kote kamana topona me ia pokizia kamana naru. Ia pelea dangana hai kua na hisop, ia rotia na rova baritunutunua kua dia ta halolomia na vuluka sipsip, ia lutia na topo. Ia tuparania kara huduna buk kara lo, ia mai kara manumanu ve. ²⁰ Ia mai tani barae, “Ia kua na topo kete vatuharia na kontrak kua a Vuvu e

katia kamamiu.” ²¹ A Moses ki tuparania ve na topo kara huduna haus lotu sel, ia mai ve kara dis laveve kara lotua. ²² Kubarae, tolu ka lala habuka, na lo ke Moses, ia goloa laveve dia ta klin na topo za. Kua ta beta dia na hubi matehia goloa katiu dia na vaturunia topona, pele a Vuvu mara beta ni nap kete lohohi bala kadia manaunaua kena.

9.23-28 A Kristus e vala mulehia habuka opa kete pele kakava kadolu manaunaua kamahi

²³ Goloa laveve kua kara haus lotu sel, dia na hanunuka goloaloa kua heta na lagato. Dia ka lala dia kata pelea topona enimel kamahi dia na katia goloa kamahi kua ni klin mule na matani Vuvu. Palaka kete katia kua goloa laveve na lagato ni klin, ia ma kete opa katiu kua e kemi matoto, ki vinim matoto na enimel kamahi kua dia ta opa vona. ²⁴ Tolu ta lala, a Kristus beta ni hoho na haus lotu kua na tinoni e katia. Na vuna haus lotu kua, ia na hanunuka haus lotu ke Vuvu za. Palaka a Kristus ia e hoho na lagato matoto. Kua ia me mimia kozoho matoto ni Vuvu, kini gala kokodonidolu.

²⁵ Na yia laveve na hetpris ia lala kete pelea topo kara opa, ki hoho na rum kua e Tumonga Matoto. Palaka a Iesus, ia e zahe matoto na lagato ki vala mulehia ni Vuvu habuka opa, boto katiu papa matoto. ²⁶ Kua ni katia boto luba, pele ma kete pelea varitihia boto luba ve, na varivuvuka matoto kua a Vuvu e katia vulovulo kua, ki mai nap na taem kua. Palaka ki beta. Kua ti kozoho kara las de, a Kristus e bele na vulovulo

boto katiu papa za, kete vala ia mule ni Vuvu balika opa kete pele kakava manaunaua laveve.

²⁷ Manumanu laveve da dia ta mate boto katiu papa za, dia ta madi na kotoa kapou ke Vuvu.

²⁸ Habuka kua a Kristus e mate boto katiu za ki vala ia mule ni Vuvu balika opa. Kete luga bizea taraka manaunaua kana manumanu. Ba muri da e ziho boto ruana. Palaka na taem kena da ti beta keteni ziho ni pele kakava manaunaua ve. Beu. E ziho mule kete pele mulehia nuhu kua dia ta guguria.

10

10.1-10 Opa kamahi kua bukuni varira ia mara beta ni nap kete pele kakava kadolu manaunaua kamahi

¹ Na lo ke Moses ia na hanunuka goloaloa kemikemi kua kete bele ba muri. Palaka ki beta ni vatunga kemikemihi maratania na goloaloa kamahi kua ni dolu. Boto laveve na krismas laveve, ia dia ta gala ma kakatia opa parakatiu papa za. Kubarae tolu ka lala, lo mara beta ni nap kete pele kakava manaunaua kana manumanu kua dia ta mai na lotua. Lo mara beta ni katidia na mahoto na matani Vuvu. ² Kua opa kua ni dangea kete katia manumanu dia na mahoto matoto, pele da ti beta dia keteni ma vavala opa kamahi kua. Na vuna manumanu ma kava dia te klin na taem kua dia ta katia opa boto katiu papa za, kini beta dia keteni ma hahatunia habuka, e kadia manaunaua e ba vovona. ³ Palaka beta. Na vuna na opa kamahi kua dia ta gala dia ka kakatia na krismas laveve, ia ti

gala kini katidia dia kene lolohoi mulehia kadia manaunaua kamahi. ⁴ Na vuvuna e kubarae, na topona bulmakau tamohane kamana me, mara beta matoto ni pele kakava manaunaua kamahi.

⁵ Kubarae kilaka kua a Kristus e ziho na vulovulo, ia e tani barae,

“Ho beta ni kuli dia kata hubi matehia na enimel dia na vala habuka opa. Na vuna ho kava tu vaidia na livuha katiu kua koto vala ni niau.

⁶ Na opa kamahi kua dia ta lala dia kata tunu gatovia na haroho, kamana opa kua kete pele kakava manaunaua kamahi, ia ve beta ni kuli kirina.

⁷ Kubarae, hau kene tani barae, ‘Vuvu, kava hau te ziho. Habuka kua varira dia ta vapolungania na poloka buk. Kua kava te ziho kata muri na ka lohoihoia.’”

⁸ A Kristus muga ki tani barae kara opa kamahi kua na lo e tania dia kata katia. E tani barae, “Ho beta ni kuli dia kata hubi mate na enimel kamahi dia na opa vona ni niho. Beta ni kuli ve kara opa kua dia ta tutunu gatovia na altar, kua kete pele kakava kadia manaunaua.” ⁹ Ba muri ki tani barae ve, “Te ziho kavanga kata muri na ka lohoihoia.” Kubarae a Kristus, ia ti pele kakava na moge bukuni muga, kini katia vahoru kini pelea mudina. ¹⁰ A Iesus Kristus e muri na lohoihoia ke Vuvu, ki vala mulehia livuhana balika opa boto katiu papa za. Na moge kua e katia, ia ti katidolu tolu kene tumonga liuliu.

10.11-18 Opa ke Kristus e nap matoto kete pele kakava kadolu manaunaua kamahi

¹¹ Kua na kontrak bukuni muga, na pris kamahi dia ta lala dia kata mamadi na altar boto laveve, dia na vavala opa kamahi kua mara beta ni pele kakava manaunaua kamahi. ¹² Palaka na kadolu hetpris a Kristus, ia e vala mulehia habuka opa ki vano ni Vuvu, kete pele kakava manaunaua kamahi. Na opa kua e katia, ia ti nap kua kara dama laveve. Pale, e vala hozovia opa kua, ia kini mia na maroroni limani Vuvu, ¹³ kini guguru kara taem kua a Vuvu kete taruhia hana vagi kamahi na tauri kabena. ¹⁴ Na opa katiu papa za, ia ti katia nuhu kua ti vazugu kakavanga kadia manaunaua kava, dia kene mahoto liuliu na matani Vuvu.

¹⁵ Na Vule Tumonga ve ki tani kakava ni dolu ve pebarae,

¹⁶ “Na Paraha e tani barae, ‘Kua na kontrak vahoru kua kata katia kamana kagu manumanu, na dama kena, da ta taruhia kagu lo na polokodia dia kata lohoi lala kagu lo, da ta vapolungania kagu lo na kadia lohoihoia dia kata mumuri vona.’ ”

¹⁷ Ba muri ia ki tani barae ve,

“Da ti mara beta ve na lohoia ve kadia moge zahazaha ia mai kadia bikhet kamahi.”

¹⁸ Kubarae, kua a Vuvu ni pele kakava na manaunaua kava, pele ti beta ve tolu keteni ma kakatia opa kua kete pele kava manaunaua kamahi.

10.19-25 Koto bilip matoto nu vano kozoho ni Vuvu

10:11 Kis 29.38. **10:12** Sng 110.1. **10:16** Jer 31.33. **10:17** Jer 31.34.

¹⁹ Habu tazigu, na toponi Iesus kava ti pele kakava kadolu manaunaua kamahi, kubarae da tolu te nap tolu keteni hoho na Rum Tumonga Matoto ke Vuvu, beta tolu kata kuahi. ²⁰ Tolu ti nap kua tolu keteni hoho na Rum kua, muri na dala vahoru kua mahuria vona. Na dala kua ia a Iesus mule e vukazia, ia e hoho na lavalava kapou kua e have pida habuka karikari kara hatamara Rum kua. Na lavalava kua, ia na livuhana mule. ²¹ Tolu na kadolu hetpris kapou vona, kua e lala kete hada poto na manumanu laveve ke Vuvu. ²² Kubarae tolu kata pele kakava liuliunia na mogepa vairukua na polokodolu, tolu na bilip matoto ni Vuvu tolu na vano kozoho matoto vona. Na vuna a Kristus ia ti tuparania na topona kara polokodolu, kete vazugu kakava kadolu manaunaua kamahi, tolu kata hada lala habuka, tolu ta klin matoto na matani Vuvu. Ia ki vazuguvia livuhadolu na naru kua e klin matoto. ²³ Kubarae, tabarae kadolu hatuhatia ni mai vavano, palaka tolu kata paho poto bada matoto na vaka maroroa kua na polokodolu. Na vuna e nap tolu kata vaka maroro matoto ni Vuvu kete kati matotonia golea kua e mapamapa kete katia ni dolu. ²⁴ Tolu kata kazekaze dala kua tolu kata vavabadangania katiukatiu ni dolu mule, kua kete kukulidolu matoto kara kaka motu, tolu na kakati kemihia matoto ni dia. ²⁵ Tolu manumanu ke Vuvu beta tolu kata vatia mogepa lupua, vinaka manumanu motumotu. Miu ta lala, dama ke Kristus kava ti kokozoho. Kubarae tolu katiukatiu tolu kata gala matuha tolu na vatuharia magalina katiukatiu ni dolu mule.

10.26-31 Beta tolu kata vala lamadolu kara Tuni Vuvu

²⁶ Longoria. Kua kava tolu te lala na matotoka polea ke Kristus kava. Kua tolu na ma gala kakatia moge zahazaha, pele da ti beta ve opa katiu ve kua da ti nap keteni pele kakava kadolu manaunaua kamahi kena tolu ta kakatia.

²⁷ Palaka da tolu ta kuahi tolu ka hahatu tata za, tolu ka guguria za na damana kotoa kapou, kamana haroho kua e totoba matoto, kua ti vaidanga kini ngongoro za kete tunia na vagi kamahi he Vuvu. ²⁸ Tolu ta lala, kua ta kaka katiu ni pala katia na lo ke Moses, pele kua kaka rua o tolu dia na koto kirina, dia na tania habuka e matoto e katia goloa kena, pele da e hubu matoa za kaka kena. ²⁹ Kua ta kaka katiu ni vala lamana kara Tuni Vuvu, ni vaka tamorania na Tuni Vuvu, kamana topona, kua e vatuharia na kontrak vahoru ke Vuvu, kua e katia kaka ki tumonga. Ki pole tadoria ve na Vule Tumonga kara mahariharia. Miu ta lohoia ia mara beta ni paria zahatanga kapou matoto? ³⁰ Na vuna tolu ta lala habuka a Vuvu ia e tania polea kua,

“Hau kagu galanga kata kolia, moge zaha kua kaka e katia na kaka.”

Ia ki tani barae ve,

“Na Paraha ia da e sikelnia kana manumanu.”

³¹ Kua a Vuvu kua e mahuri roro, ni tania kete vaka tadoria kaka katiu ni paho tadoria kaka kena, pele kaka kena hada ki kuahi zahazaha matoto.

10.32-39 Tolu kata madi bada na kadolu bilip

10:27 Ais 26.11. **10:28** Lo 17.6; 19.15. **10:29** Kis 24.8.

10:30 Lo 32.35; Lo 32.36.

³² Tabarae matoto miu na lohoi bala na taem kua miu ta pelea na laet ke Vuvu. Miu lohoi mulehia kilaka kua miu ta madi bada na kamiu bilip. Ia vata kua miu ta luga bizea kapou matoto taraka. ³³ Boto taza dia ta lala dia kata vamadi pidahimiu na matana manumanu, dia ka pole hilenimiu dia ka hubimiu. Boto taza miu ta lala miu kata kodokodonia dia taza kua dia ta luluga bizea habuka kua miu ta hatunia.

³⁴ Kua dia ta taruhia taza ni miu na karabus, lohoromiu e lala kete zaha ni dia miu ka lala miu kata kakati kemihia ni dia. Kua manumanu dia kene radia kamiu goloaloa, miu ta lala miu kata hihilohilo za, na vuna miu ta lala habuka kamiu goloaloa mata mulimuli vona, kua da e ngoro vuvua. ³⁵ Tabarae miu na vati tapunia kamiu bilip. Miu bada bilip. Na vuna a Vuvu da e kade maratanimiu matoto vona. ³⁶ Miu madi bada, kete nap miu kata muri papa na lohoihoia ke Vuvu. Miu kata pelea na goloaloa kua kava ti mapamapa kete vala ni miu. ³⁷ Na vuna,

“Da beta kete havarau. Na Kaka kua kete mai, da ti bele. Da beta kete laungi.

³⁸ Palaka na kagu kaka kua e mahoto, ki bilip, ia da e mahuri roro. Palaka kua tani nonotule, da mara beta na hilohilo vona.”

³⁹ Palaka tolu beta ni na manumanuna nonotulea tolu ka gala gogolu. Beta matoto. Tolu ta manumanu kua tolu ta bilip, a Vuvu ki pele mulehidolu.

11

11.1-3 Na vuvuna mogepa bilip

¹ Na bilip ia nazia matoto? Bilip ia kua tolu ta lala matotonia habuka, na goloaloa laveve kua a Vuvu e mapamapa kete vala kava ni dolu, kua tolu ka hahatu kirina, ia da tolu ta pele matotonia. Ia vata kua ma beta tolu na hadavi matotonia na matadolu. ² Na manumanu bukuni varira, a Vuvu e hilohilo na kadia moge ki tania habuka dia na manumanu kemikemi, na vuna kua dia ta bilip. ³ Tolu ta bilip, kini nap tolu kata lala vutuvutuhia habuka, a Vuvu e katia mariaba kamana vulovulo ki bele na vuna na kana polea za. Kubarae kua goloaloa laveve kua tolu ta nap tolu kata hadavia, ia a Vuvu e katidia dia ka bele na goloaloa kua mara beta tolu na hadavia na matadolu.

11.4-7 A Abel, a Enok ia mai a Noa dia ta bilip ni Vuvu

⁴ A Abel e bilip ni Vuvu, ki vala opa vona. A Vuvu ki kulina kara opa ke Abel, palaka beta ni kulina kara opa ke Kein. A Abel e bilip, kubarae a Vuvu kini kulina kara kana opa kamahi, kete vatunga kavakava habuka a Abel ia e mahoto na matana. A Abel ia varira za ti mate kini vano, palaka na rereka kana bilip, ia tolu ta ba lolongoria meni kua.

⁵ A Enok e bilip ni Vuvu, kubarae a Vuvu ki pelea kua e ba mamahuri ki zahe kara lagato. Ia e balavutuka za, manumanu dia kene huhuba kirina, palaka ki beta dia na paria, na vuna a Vuvu ti pelea kava. Palaka ma beta a Vuvu ni pelea a Enok, a Vuvu ki hilohilo na kana moge, ki kohania a Enok na kaka kua e mahoto na

matana. ⁶ Kubarae, kua kaka ni beta ni bilip ni Vuvu, ia mara beta ni muri na lohoihoia ke Vuvu, ki mara beta a Vuvu ni hilohilo vona. Na kaka kua ni kulina kete vano kozoho ni Vuvu, ia kete bilip habuka a Vuvu ia vona, ki bilip ve kubarae, a Vuvu e lala kete kadea nuhu kua dia ta lala dia kata huhuba kirina.

⁷ A Noa ia e bilip ni Vuvu, kubarae a Vuvu ki kalohu hoto kana na nazia kua kete bele ba muri. Ia ki bilip na polea ke Vuvu ki diva vaga katiu. Ia kamana kana famili dia ta hoho dia kene mia papa na poloka vaga, ki beta dia ne golugolu. Na kana bilip kua, a Noa ti vabelenia na moge zahazaha kana manumanu laveve na vulovulo. A Noa e bilip ni Vuvu kubarae a Vuvu kini kohania ia na kaka kua e mahoto na matana, vinaka kua a Vuvu e lala kete katia na manumanu laveve kua dia ta bilip vona.

11.8-19 A Abraham hiro a Sera hiro ta bilip ni Vuvu

⁸ A Abraham e bilip ni Vuvu, kubarae, na taem kua a Vuvu ki kohania, a Abraham ia ma mumuri za na polea ke Vuvu. E zuka tapunia kana malala, kini vano kara malala katiu kua a Vuvu e kulina kete vala vona, kete kara kana malala matoto. Kilaka kua, a Abraham ia beta ni lala kete kiri ve, palaka ia e bilip za ni Vuvu ki ma vano za. ⁹ Tania ki vano ki mia na malala kua a Vuvu e mapamapa kete vala vona, ia e bilip za ki mimia. E mia na malala kua balika kaka bukuna malala motu. E ma ki mimia na haus sel za. A Aisak hiro a Jekop ve, ia hiro ta mia ve na haus sel. Ia hiro ve muga a Vuvu e mapamapa ve kete

vala garigari kua ve ni hiro. ¹⁰ Dama laveve a Abraham ia e bilip za ki guguru kete hadavia na taon kua kana faundesion e matuha matoto, kua a Vuvu mule e plenim kete habatia.

¹¹ A Sara ve e bilip ni Vuvu. Ti mara beta ni valohia kapiru, na vuna ti lapunu marata. Palaka ia e bilip, kubarae kini pelea na matuhanga kua kete kove ni valohia kapiru. Ia e vaka maroro habuka a Vuvu da e kati matotonia za goloa kua e mapamapa kete katia. ¹² Kubarae na kaka kua kava ti lapun kini kozoho keteni mate, ia ti kara tubuni kapirupiru luba matoto. Dia ta bele luba matoto, vinaka vitovito kamahi na mariaba ki vinaka magamaga na vazalea ve. Kua mara beta kaka ni haze hozovia.

¹³ Manumanu kamahi kua, ia dia ta bilip za ni Vuvu, ia ia ki vano ki nap dia ka varimateai. Ki beta dia na pelea na goloa kemikemi kua a Vuvu e mapamapa kete vala ni dia. E habuka dia ta madi dia ka hada zau dia ka hadavia za na goloaloa kamahi kua e ba zazau matoto ni dia, dia ka hilohilo. Dia ka tani kakava kubarae, “Hita ta mia na garigari kua vinaka manumanu bukuna kantri motu, ki beta hita kata mia ni havarau ri.” ¹⁴ Kua tolu kene longoria manumanu kua dia ta vavaraga polea mata barae kua, pele ia tolu ta lala, habuka dia ta hahada kara kantri katiu kua kete kadia mule. ¹⁵ Kua dia na lolohoi na kantri kua dia ta vatia kua dia ka mai, pele dia ta nap dia kata vamule kirina za. ¹⁶ Palaka ki beta. Dia kadia lohoihoia dia kata kaze kara malala katiu kua e dopa

11:11 Stt 18.11-14; 21.2. **11:12** Stt 15.5; 22.17; 32.12. **11:13** Stt 23.4; 1 Sto 29.15; Sng 39.12.

ki kemi na kadia kantri bukuni muga. Dia ta kakaze kara lagato. Kubarae, a Vuvu ki beta ni puae kua dia kata kokohania, ia na kadia Vuvu. Na vuna ia kava ti vaida na taon katiu kua heta na lagato kadia.

¹⁷ Ia na bilip za kua e katia, a Abraham ki opa ni Aisak, kilaka kua a Vuvu e parakilania. A Abraham, ia a Vuvu e mapamapa vona muga, palaka ia e tare za keteni opa ni Aisak, ¹⁸ ia vata kua muga a Vuvu e mapamapa vona ki tani barae, “Ni Aisak ia da vidiriki kamahi dia ta rara dia ka pe vona.” ¹⁹ Na vuna kilaka kua, a Abraham kana lohoihoia e kubarae, “Kua a Aisak ni mate, vatahia, da a Vuvu e katia ki mahuri mule.” Kubarae da tolu ta barikikinia polea kua tolu ka tani barae, a Abraham e pele mulehia tuna na matea.

11.20-22 A Aisak kamani Jekop, ia mai a Iosep, dia ta bilip ni Vuvu

²⁰ A Aisak e bilip ni Vuvu ki vala blessing ni Jekop hiro a Iso. Na blessing kua e vala ni hiro, e tania ni hiro na nazia kua kete bele ni hiro ba muri. ²¹ A Jekop e bilip ni Vuvu, kua kilaka keteni mate, ki vala na blessing na tuni Iosep tamohane karua. E di na kana toho, ki vazihonia bakana ki lotu ni Vuvu kilaka kua.

²² A Iosep e bilip ni Vuvu, kubarae kilaka kua keteni mate, ia e vaka maroro matoto ki tania habuka, ba muri da a Vuvu e pelea a vuni Israel dia ka gotalatala ni Isip. Kubarae ki tania ni dia, nazia dia kata katia na togatogana.

11:17 Stt 22.1-14. **11:18** Stt 21.12. **11:20** Stt 27.27-29, 39-40.

11:21 Stt 48.1-20; Stt 47.31. **11:22** Stt 50.24-25; Kis 13.19.

11.23-28 A Moses e bilip ni Vuvu

²³ A tamani Moses kamani titinana hiro ta bilip ni Vuvu, kubarae ki beta hiro na kuahinia na king ke vuni Isip, hiro ta litiginia na lingabo tolu na kahiromo. Na vuna, hiro ta hadavia habuka na kapiruru kua a Vuvu e vala ni hiro, e mata muli matoto.

²⁴ A Moses e bilip ni Vuvu, kubarae na taem kua ti paraha, beta ni kulina dia kata kohania ia na tuna tuni king tavine kua bukuni Isip. ²⁵ E lohoia, e dopa ki kemi kete luga bizea kamana manumanu ke Vuvu. Beta ni kulina kete muri na mogepa moge zahazaha, kamana amamas kua beta dihura vona. ²⁶ E lohoia, e dopa ki kemi kete luga puaea na hizani Kristus. Na vuna e lohoia habuka goloa kua e dopa matoto ki vinia matoto moni, kamana goloaloa mata mulimuli bukuni Isip. Kana lohohioia e ngongoro na kadoana kemi kua a Vuvu kete vala vona ba muri.

²⁷ A Moses e bilip ni Vuvu, kubarae ia ki vatia a Isip. Na king ke vuni Isip magalina e varitihi kirina, palaka ia beta ni kuahinia na king. A Moses ia matana ia ni Vuvu za kua mara beta kaka ni hadavia, kubarae ki beta ni tare poki ni vamule. ²⁸ A Moses e bilip ni Vuvu, kubarae ki vabolenia na mogepa Pasova. Ki geria a vuni Israel dia kata penenia na kadia doa kamahi na topona sipsip, na engel kua kete vaihubi mate kapirupiru muganga, kete beta kete katia goloa katiu na kapirupiru muganga kamahi ke vuni Israel.

11:23 Kis 2.2; Kis 1.22.
12.21-30.

11:24 Kis 2.10-12.

11:28 Kis

11.29-40 A vuni Israel luba dia ta bilip matuha

²⁹ A vuni Israel luba dia ta bilip ni Vuvu, kubarae dia ka pe hutu na poloka Retsi vinaka kua dia ta vavana na garigari, kua beta naru vona. A vuni Isip dia ka parakilania muri ni dia, palaka dia laveve dia ta mahituhitu.

³⁰ A vuni Israel dia ta bilip ni Vuvu, kubarae dia ka vavana lobia na banis na taon ni Jeriko na dama e 7, na banis na taon kua ki tua. ³¹ Tavine magali buhu a Rahap, e bilip ni Vuvu, kubarae ki kodonia na kaka rua kua hiro ta vano hada vanaho na taon kana tavine kua. Kubarae ki beta ni pelea zahatanga kamana nuhu kua dia ta vala lamadia kara polea ke Vuvu.

³² Nazia ve katane tania ve kua? Beta taem kua kata ziuziu ni miu ni Gidion, a Barak, a Samson, a Jepta, a Devit, a Samuel mai na profet kamahi ve. ³³ Na manumanu laveve kua, dia ta bilip ni Vuvu, kubarae dia ka vinia varihubia dia ka vinia armi kana king luba. Dia ta lala dia kata kakatia moge kua e mahoto. Dia ka pepelea ve na goloaloa kamahi kua a Vuvu e mapamapa kete vavala ni dia. Dia ka tataba porotia na havana laion kamahi ve. ³⁴ Dia ka lala dia kata titizia na haroho kapopou. Dia ka hahavazia na matangara bainat. Kadia matuhanga beta ni kapou, palaka a Vuvu ki katidia dia ka pelea matuhanga. Dia ka babobabo matoto, dia ka lala dia kata vavaikali na armi kapopou kua

11:29 Kis 14.21-31. **11:30** Jos 6.12-21. **11:31** Jos 6.22-25; Jos 2.1-21. **11:32** Het 6.11—8.32; Het 4.6—5.31; Het 13.2—16.31; Het 11.1—12.7; 1 Sml 16.1—1 Kin 2.11; 1 Sml 1.1—25.1. **11:33** Dan 6.1-27. **11:34** Dan 3.1-30.

bukuna kantri motu. ³⁵ Tavivine taza dia ta bilip, habu tutudia ki mahuri mule na matea. Palaka manumanu taza kua dia ta bilip ni Vuvu, e vairoha matoto livuhadia na poloka karabus, ia ki nap dia ka varimateai. Na vuna e kulidia dia kata mate, ba muri dia kata mahuri mule dia na pelea laep kemi matoto.

³⁶ Taza e pole hileangadia ki vihua dia, ki rotua dia na sen ki taruhadia na poloka karabus. ³⁷ Taza ki lubu matoa dia na kedo. Taza e hiri hutuza dia, dia ka dihu rua. Taza ki vaizele mate voa kamanga dia na bainat. Taza dia ka lohoria na vuluka sipsip kamana me, dia kene vavana. Dia ka sot matoto na lohohoa kamana haninga, manumanu ki didi taturidia dia ka vairohidia matoto. ³⁸ Kubarae, dia kene vano kara potupotuna kamahi dia ka varibatai na babe kamahi, mai na poloka lovo kamahi kua na poloka garigari. Kadia mogemoge e vinim matoto mogemoge kana manumanu bukuna vulovulo kua. Dia ka bilip matoto ni Vuvu.

³⁹ Na manumanu laveve kua ta popole ni dia kua, dia ta bilip ni Vuvu, a Vuvu ki kona zahenidia matoto. Palaka beta matoto dia na pelea golea kemi katiu kua a Vuvu e mapamapa kete vala ni dia, na taem kua dia ta ba vovona ri na garigari. ⁴⁰ Na vuna, varira a Vuvu ia ti vaida kadolu golea katiu kua e dopa ki kemi matoto. Ki beta ni kulina na manumanu kua bukuni varira dia kata muga dia na pele mugania. Beu. E

11:35 1 Kin 17.17-24; 2 Kin 4.25-37. **11:36** 1 Kin 22.26-27; 2 Sto 18.25-26; Jer 20.2; 37.15; 38.6. **11:37** 2 Sto 24.21.

kulina kete lupunidolu kamadia ni katidolu tolu na kemi matoto.

12

12.1-2 Tolu kata hada kiri Iesus tolu na bilip vona

¹ Kubarae, na vuna kua, manumanu luba matoto kua bukuni varira dia ta mamadi lo-bidolu balika mariaba dia ka vavagalidolu, pele tolu kata hulu kakava na goloaloa laveve kua e katidolu ki beta tolu na rorovo ni matuha. Tolu kata pele kakava na moge zahazaha kamahi kena tolu ta gala kakaukau vona tolu ka popoke. Tolu kata vatuharidolu tolu na ma bada rorovo matuha na resis kua ke Vuvu, kua e makia tolu kata resis vona. ² Matadolu ia kete ma vividohia za a Iesus. Ia na vuvuna kadolu bilip, ba muri da ia e vavonuhia matoto kadolu bilip. A Iesus ki beta ni kuahi kua kete luga puaea na matea na kruse na vuna, ia e lolohoia kua ba muri kete mia papa matoto ni hilohilo. Hoi kua, a Iesus ia ti mimia na marorona sia king ke Vuvu.

12.3-11 A Vuvu e vatia na bizea ki bele kiridolu kete vahotovidolu

³ Miu lohoia a Iesus kua muga e madi ki bada matoto, na taem kua na nuhuta moge zahazaha kua dia ta zazaha matoto kirina. Kubarae, tabarae ni buzabuzahimiu hatemiu ni vavani. ⁴ Na vuna, na kamiu varihubia kua kamana moge zahazaha, ma beta kaka katiu ni miu ni mate vona. ⁵ Tauka, miu te lohoi bala na polea kua a Vuvu e tania kua kete vabadangania na

hatemiu vona? Ia e kohanimiu ni habu tutuna, ki tani barae,

“Na tugu, tabarae nu tania ia na golea vevanga kua ta na Paraha ni vihiho kua kete vahotoviho, tabarae nu hatunia ni zaha nu vatia ka bilip kua ta ia ni parakilania kete pole kiriniho.

⁶ Na vuna, na Paraha e lala kete vavahotovia nuhu kua ia e lala kete kukulina matoto kiridia. E lala kete vihia nuhu kua ia e kohanidia ni habu tutuna.”

⁷ Kubarae, miu hatu taduria za kua a Vuvu ni vala bizea ni miu kua kete vavahotovimiu. A Vuvu ia e kakati baraenia ni miu na vuna ia e lohoia habuka miu na habu tutuna matoto. Tolu ta lala kapingirupiru laveve, habu tamadia e lala kete vahotovidia. ⁸ A Vuvu ia lala kete vahotovia habu tutuna laveve. Kua tani beta ni vahotovimiu, pele ia miu ta lala kubarae, miu beta miu na habu tutuna matoto. Beta. Miu ta balika kapingiru kua beta tamana. ⁹ Miu ta lala, tolu ta lala tolu kata hahada zahenia habu tamadolu bukuna vulovulo kua, na taem kua dia ta vavahotovidolu. Pele, mara beta tolu na dopa hilohilo matoto vona kua tolu kata vatia za a Vuvu kua bukuna lagato, ni vavahotovidolu, tolu kata mahuri roro? ¹⁰ Na vuna, habu tamadolu kua bukuna vulovulo, dia ta vavahotovidolu na krismas taza za, muri na lohoihoia kua dia ta lohoia e mahoto. Palaka a Vuvu ia e lala kete vahotovidolu, tolu kata pelea kana moge kua e tumonga matoto. ¹¹ Tolu laveve kua tamadolu kini vala bizea ni dolu kua kete vahotovidolu, beta tolu na lala tolu kata hahatunia ni kemi marata, tolu ta lala tolu kata hatunia e varitihitihiti. Palaka kemita, ia da tolu ta

pelea lohoihoia pa, tolu ta vavana papa na moge kua e mahoto, polokodolu ia malugunia.

12.12-17 Tolu kata vatuharia togadolu tolu na madi bada

¹² Kubarae miu vabadangania limamiu kena e matemate, miu vatuharia kabemiu kena e mamahoehoe vetaveta. ¹³ Miu vavana na dala kua e mahoto. Miu kata karaharaha kara nuhu kua kabedia e zaha, kete beta dia kata tupa dia na poke, kabedia kete bada ni kemi mule.

¹⁴ Miu parakilania dala laveve, miu kata mia kemikemi kamana manumanu laveve, kamiu mianga laveve kete tumonga. Na vuna kaka kua beta ni tumonga mara beta ni hadavia na Paraha. ¹⁵ Miu lohoia, tabarae katiu ni miu ni poke ni pe livia na mahariharia ke Vuvu. Tabarae katiu ni miu ni balika hai kua paleka e magolegolea, ni vala bizea ni miu, miu na molumolua na matani Vuvu. ¹⁶ Miu hada tabarae katiu ni miu ni kakatia mogepa magali buhua o tabarae ni vala lamana kiri Vuvu, baliki Iso kua e katia varira. E kulikulina marata kara haninga, ia mazukenia kana naba kua habuka ia na kapiru muganga, kete kadea na haninga kiri boto katiu papa vona. Pale, na goloaloa kemikemi kua kete kana habuka ia na kapiru muganga, ti mazukenia kana kaka motu. ¹⁷ Miu ta lala, ba muri ia ki parakilania kete pelea na blessing kua, palaka a Vuvu ia pala katia. A Iso ki tangi marata kirina kete pelea, palaka ti beta

dala kua ia kete vahotovi mulehia nazia kua kava ti katia.

12.18-24 Kavanga tolu te bele ni Ierusalem kua heta na lagato

¹⁸ Miu ma beta miu na bele na kamiu potuna. Habuki vuni Israel kua dia ta vano kozoho na potuna a Sainai, dia ka hada na haroho kapou kua e dudulu, dia ka hadavia na rodo kapou kamana kavili kapou, dia ka longoria ¹⁹ na biugel ki popole, dia ka longoria kaka katiu ki popole. Na manumanu dia ka longoria polea kua, dia ka kuahi zahazaha matoto dia ka tania ni Moses kubarae, “Ti beta ni kulihita hita kata ma lolongoria.” ²⁰ Dia ta kuahi matoto na polea kua a Vuvu e vala ni dia. A Vuvu e tani barae ni dia, “Kua ta na kaka katiu o na enimel katiu ni vori na potuna kua, miu lubi matehia na kedo.”

²¹ A Moses ve e hadavia na goloaloa kamahi kua, ki kuahi zahazaha matoto ki tani barae, “Hau ta kuahi zahazaha matoto, livuhagu ki vavani.”

²² Palaka miu kua, kava miu te bele na Potuna kua ni Ierusalem, na taon ke Vuvu kua e mahuri roro. Miu te bele kava na engel kamahi kua luba, luba matoto, kadia naba e tausen, tausen luba, kua dia ta hihilohilo dia ka lololi. ²³ Miu ta bele na sios kana kapirupiru muganga kamahi ke Vuvu, nuhu kua a Vuvu ti vapolungania hizadia na kana buk heta na lagato kava. Miu te bele kava ni Vuvu, na jas kana manumanu laveve. Miu ta bele kava na vulena manumanu kemikemi kua a Vuvu varira ti katidia dia kene

12:18 Kis 19.16-22; 20.18-21; Lo 4.11-12; 5.22-27. **12:20** Kis 19.12-13. **12:21** Lo 9.19.

mahotohoto na matana. ²⁴ Miu te bele kava ni Iesus, ia na kaka kua e madi pida ni dolu kamani Vuvu, ki popole kadolu kete vatuharia na kontrak kua a Vuvu e katia kamadolu. Miu te bele ve na topo kua e tuparanga kiridolu, na topo kua ti maharidolu kini lolohoi bala kadolu manaunaua kamahi. Beta ni baliki toponi Abel kua e hahaloho kete kolua moge kua e katua vona.

12.25-29 Tolu kata lohoidolu

²⁵ Miu lohoia, tabarae miu na pala katia na kaka kua e popole kamamiu. Na vuna varira, manumanu kua dia ta pala katia na polea kana profet kamahi, beta dia na hava hutu. Tolu ve ia mara beta tolu na hava hutu ve, kua ta tolu na pala katia na polea kana Kaka kua heta na lagato.

²⁶ Varira a Vuvu e pole balungana ki hununia vulovulo. Palaka kua ti mapamapa ve kini tani barae, “Da ta hununi mulehia ve garigari boto katiu ve, palaka na taem kua, da ta hununia garigari kamana goloaloa laveve na mariaba ve kamana.” ²⁷ Na polea kua e tani barae, “boto katiu ve,” ia e tani barae vona, na goloa laveve kua a Vuvu e katunia, ki nap kete hunu, ia da e pele kakavanga laveve. Na goloa kua e ngoro vuvua ki mara beta ni hunu, ia da dia za ta ma ngongoro.

²⁸ Na kingdom kua tolu ta pelea, ia mara beta ni hunu. Kubarae tolu kata hate motunia a Vuvu kua e vala na kingdom kua ni dolu. Tolu kata lotu ni Vuvu, muri na mogepa lotua kua a Vuvu e lala kete kulina kirina. Tolu kata vazahenia

hizani Vuvu, tolu na kuahinia tolu na hahada zahenia. ²⁹ Na vuna, kadolu Vuvu, ia e vinaka haroho kua e totoba matoto, ki nap kete tunu gatovia goloaloa laveve.

13

13.1-6 Katiukatiu ni dolu kete kukulidolu matoto kara kaka

¹ Miu Kristen katiukatiu kete ma kukulimiu matoto kara kaka motu na dama laveve.

² Tabarae miu na lolohoi bala kua miu kata kokoi tadoria kaka kua e ba bele na kamiu malala, kara kamiu rumaruma. Na vuna muga taza dia ta koi tadoria manumanu taza, dia ta tania na tinoninoni, palaka ia na engel kamahi ia.

³ Tabarae miu na lohoi bala na manumanu ke Vuvu na poloka karabus. Miu hatunia habuka miu ve ta karabus ve kamadia, miu na hatu lala kadia hatuhata. Miu lohoia ve na manumanu kua e gagala zahazaha voa ni dia. Miu hatunia kubarae, galanga zahazaha kua e kakatua ni dia, ia e habuka e kakatua ve ni miu.

⁴ Manumanu laveve dia kata hahada zahenia lahia, na vuna beta ni goloa vetanga. Miu lahiahia miu kata hada poto papa na kamiu lahia, kete klin matoto na matani Vuvu. Miu ta lala, a Vuvu da e vala kadoana moge zahazaha na manumanu kua dia ta kakatia na mogepa magali buhua.

⁵ Tabarae ni kukulikulimiu marata kara moni. Miu kata lohoia pebarae, goloa miu ta pahoria kavanga, ia ti nap ni miu. A Vuvu kava ti tania ni dolu pebarae,

12:29 Lo 4.24. **13:2** Stt 18.1-8; 19.1-3. **13:5** Lo 31.6, 8; Jos 1.5.

“Mara beta matoto na zuka tapunimiu, mara beta matoto na vati vetanimiu.”

⁶ Kubarae polokodolu kete tutu, tolu na vaka maroro, tolu na tani barae,

“Kagu Paraha ia e lala kete kokodoniau ki mara beta na kuahi. Mara beta matoto kaka katiu ni katia goloa katiu ni niau.”

13.7-16 Tabarae tolu na pupuae kua tolu kata mumuri ni Iesus

⁷ Miu lohoi mulehia kami sios lida kamahi kua muga dia ta tatani kakava polea ke Vuvu ni miu. Miu lohoi mulehia na haningana kadia moge kemi, miu na mumuri na mogepa kadia bilip.

⁸ Moge ke Iesus Kristus mara beta ni senis, ngora meni, o kua kini ma vavano, beta hozohozoana, ia da ma mata barae za. ⁹ Kubarae beta miu kata vatia na vaketeketea motumotu ni harehimiu. Tolu kata vatia mahariharia ke Vuvu ni vatuharia na polokodolu. Na vuna mara beta tolu na pelea matuhanga na lo kamahi kara hanihania, kua beta ni lala kete kokodonia na manumanu kua dia ta gala mumuri vona.

¹⁰ Tolu na altar vona kua na hetpris kamahi kua kara tempel ri na garigari, kua mara beta ni nap dia kata hania haninga kua e pe na altar kua. ¹¹ Na hetpris e lala kete pelea topona sipsip kamahi kamana bulmakau, ni hoho na Rum kua e Tumonga matoto ni katia opa kua kete pele kakava na manaunau kamahi. Palaka na livuhana enime kamahi kua, dia ta lala dia kata tunu gatovia na haroho na hatama na kem.

¹² Kubarae a Iesus ve ia e luga varitihia na hatama na geit kara taon, na topona kete katia manumanu dia na klin matoto na matani Vuvu, ni makidia habuka manumanu ke Vuvu matoto. ¹³ Kubarae tolu ve tolu kata gotala vano vona na hatamara kem, tolu na luga puaea vinaka kua ia e luga. ¹⁴ Tolu ta lala, na vulovulo kua beta taon katiu ni lala kete ngoro vuvua. Palaka tolu ta hahatu tolu kata hadavia na taon kua kete ngoro vuvua, kua e ba mamai. ¹⁵ Kubarae dama laveve tolu kata vavazahenia a Vuvu na hizani Iesus. Na moge kua ia kete ngoro vinaka opa tolu ta vala ni Vuvu. Dama laveve havadolu kete vavazahenia za hizana. ¹⁶ Tabarae miu na lohoi bala miu kata kati kemihia na manumanu, miu kodonia nuhu kua dia ta sot na goloa. Na vuna ia na opa mata barae kua, kena a Vuvu e lala kete kulina matoto kirina.

13.17-21 A Vuvu e dangea kete katidolu tolu na mia papa

¹⁷ Miu longoria polea kana kamiu lida kamahi miu na muri na kadia polea. Beta dia na lala dia kata hivu na hada potopotoa na vulemiu. Na vuna, ba muri da dia ta vala ripot na kadia galanga ni Vuvu. Kubarae, miu kata longoria kadia polea miu na hada zahenidia. Dia kata hilohilo dia na bada katia kadia galanga, beta magalidia kete zazaha. Kua magalidia ni zazaha, pele da mara beta ni kodonimiu.

¹⁸ Miu lotu kirihita, a Vuvu kete kodonihita. Na vuna hita ta lala kubarae magalihita e kavakava matoto na matani Vuvu. Ki kulihita hita kata ma vavana mahoto na dama laveve. ¹⁹ Kuligu

matoto miu kata hulenia a Vuvu kete kodoniau, na baribari vamule tapu ni miu.

²⁰ Kadolu Paraha a Iesus, ia e kaka matuha kua kete hada poto na sipsip kamahi. E vala topona mule kete vatuharia na kontrak kua kete ngoro vuvua. Kubarae a Vuvu ki valamari mulehia na matea. Paleka a Vuvu kua ia na vuvuna magali malugu, ²¹ ni katia moge kemikemi laveve ni bada na polokomiu, kete nap miu kata muri matoto na kana lohoihoia. Na galanga ke Iesus Kristus, ia da e katidolu laveve tolu ka pelea kana mogemoge laveve. Na dama laveve kini ma vavano, beta hozohozoana, da tolu ta ma vavala hiza kapou matoto za vona. Ia limoha.

13.22-25 Kagu hozohozoana polea

²² Habu tazigu, e kuligu miu kata valugimiu, miu na tabu longo papa matoto kara polealea kamahi kua ta vapolungania kete vabadanganimiu na poloka pas boto kua. ²³ E kuligu miu kata lala habuka dia te vagotalani mulehia tazidolu a Timoti na karabus. Kua ni bele tapu ni niau, hau da te pelea miro kene rua vano hadavimiu.

²⁴ Vala kahita dama kemi na kamiu pararaha laveve kamana manumanu laveve ke Vuvu. Manumanu kua dia ta vatia kantri a Itali, dia ka mai, dia ve dia ta vala kadia dama kemi ni miu ve.

²⁵ Na mahariharia ke Vuvu e vano ni miu laveve.

Kalohua Kemi ke Iesus na Polea Vitu
The New Testament in the Vitu language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Vitu long Niugini

copyright © 2019 Wyclif e Bijbelvertalers Nederland

Language: Pole Vitu (Vitu)

Dialect: Vitu

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-08-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 20 Aug 2022

5a86e94f-d1d1-5388-8981-4bc1ed55d7ae